

TEDENSKA SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 19. februarja 1926

Stev. 12

Iz časov kmečkega suženjstva kloštrom in graščinam

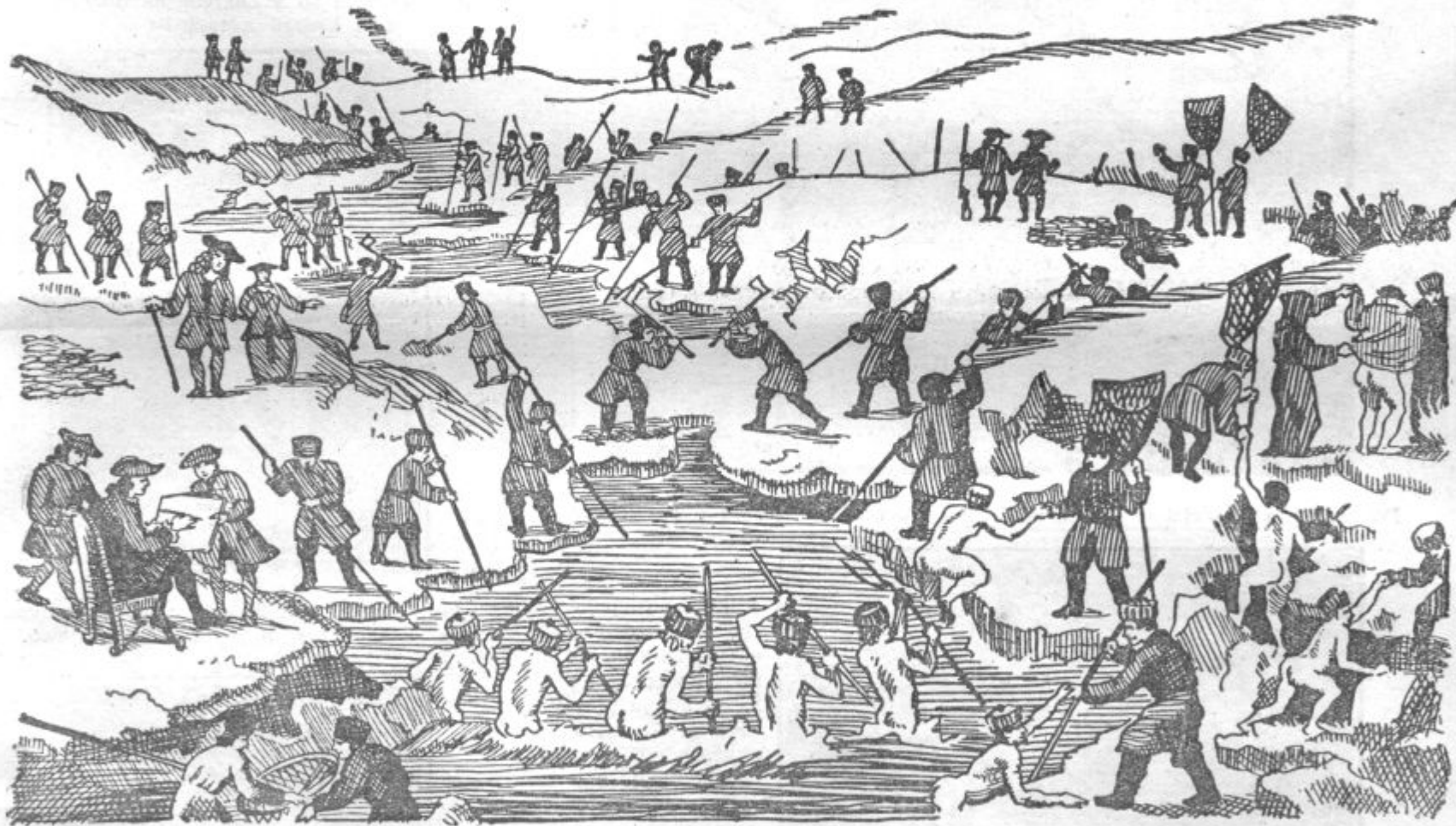
Svet napreduje neprestano; demokratičnost in svoboda se uveljavljata že vsepovsod. Toda velik del našega kmečkega ljudstva še vedno tišči nazaj v najbolj črne čase suženjstva. Še zmerom je mnogo slovenskih kmetov, ki na svojo škodo in sramoto uklanjajo ponižno svoj hrbet pred duhovščino, še vedno naši kmetje plešejo, kakor jim farovž gode, mislijo, čutijo in delajo,

kakor jim ukazujeta fajmošter in kaplan ter vzdržujejo klerikalno stranko, ki je prinesla že toliko gorja nad naš slovenski narod. Ti kmetje so ali duševno tako omejeni, neizobraženi, vražasti ali so od duhovništva tako odvisni ali pa so tako sebični, da v zvezi s farovžem odirajo naše ljudstvo.

Le naprednim strankam se ima naš narod zahvaliti, da so minili najbolj strašni

časi kmečkega suženjstva, da farovži, kloštri in graščine danes več ne morejo postopati z našimi kmeti kakor z živino.

Kako pa je bilo pri nas še v 18. stoletju, kaže naša zgodovinska slika iz nemške, v Ljubljani tiskane knjige; pisal jo je Franc Anton pl. Steinberg, dvorni komorni svetnik, nam v spomin na čase, ko sta bila duhov-

ščina in graščina kmečka boga in hudiča v eni osebi.

Na Cerkniškem jezeru sta imela pravico do lova in ribštva kartuzijanski kloster v Bistri pri Borovnici in graščina Hašperk pri Planini. Kadar je pozimi zamrznilo jezero, sta kloster in graščina zgnala svoje tlačane kmete na jezero. Tam so kmetje najprej izsekali v led jame in nato lovili ribe z mrežami, sulicami in z roko. Najlepše in najtežje ribe sta si vzela kloster in graščina, ostalo polovico pa sta prepustila trumi kmetov. Tako je prišlo na vsakega kmeta pač le po par rib, med tem ko sta jih odvažala samostan in graščina v polnih sodih.

Leta 1714, dne 13. februarja je bil ribolov posebno bogat. Pisatelj Steinberg, ki je

bil priča tega lova, poroča: Ker se je led pod kmečkimi ribiči udiral, se je marsikdo prepričal, alj voda mrzla ali gorka. Plavali so kakor psi, lezli na suho, se ob kresovih posušili in šli potem zopet na delo. Iz jam v ledu so kmetje, katerih je bilo več sto skupaj, nametali cele kupe rib in jih zbirali v koše, vreče in sode. Gospod prelat z uradnikom je sam nadzoroval ribolov in pazil na korist samostana. Največ rib je bilo v jamah Kotel, Rešeto, Sitarica, Golobica in Oebno.

Ribiči kmetje so skakali čisto nagi v ledeno vodo in lovili ribe. Kadar niso mogli od mraza več izdržati, so tekli k ognju, se ondi oblekli in ogreli. Med tem so lovili ribe drugi, dokler jih ni začelo preveč zabosti; nato so šli zopet prvi v vodo. Njih žene, kmetice, so

kurile ogenj in prinašale deske, slamo in les, a tudi vina in žganja zoper notranji mraz. Tujci so se čudili, kako morejo kmetje vzdržati ob takem mrazu v ledeni vodi. Odgovoril sem jim, da jih ne zebe toliko po telesu, ki tiči v vodi, kolikor po telesu, ki je izven vode. Zato lahko ostajajo v vodi tako dolgo, dokler spodnji del telesa ne more dati zgornjemu delu več dovolj toplote. Voda je namreč le toplejša kakor zimski zrak.

Na naši sliki vidimo na desni, kako lezejo nagi slovenski kmetje iz ledenih jam in kako jih patri oblačijo poleg ognja; na sredi vidimo nage naše kmete s polhovkami na glavah v ledeni vodi, drugi drezajo s koli v vodo in priganjajo ribe, tretji sekajo led; na desni vidimo samostanskega uradnika, ki za-

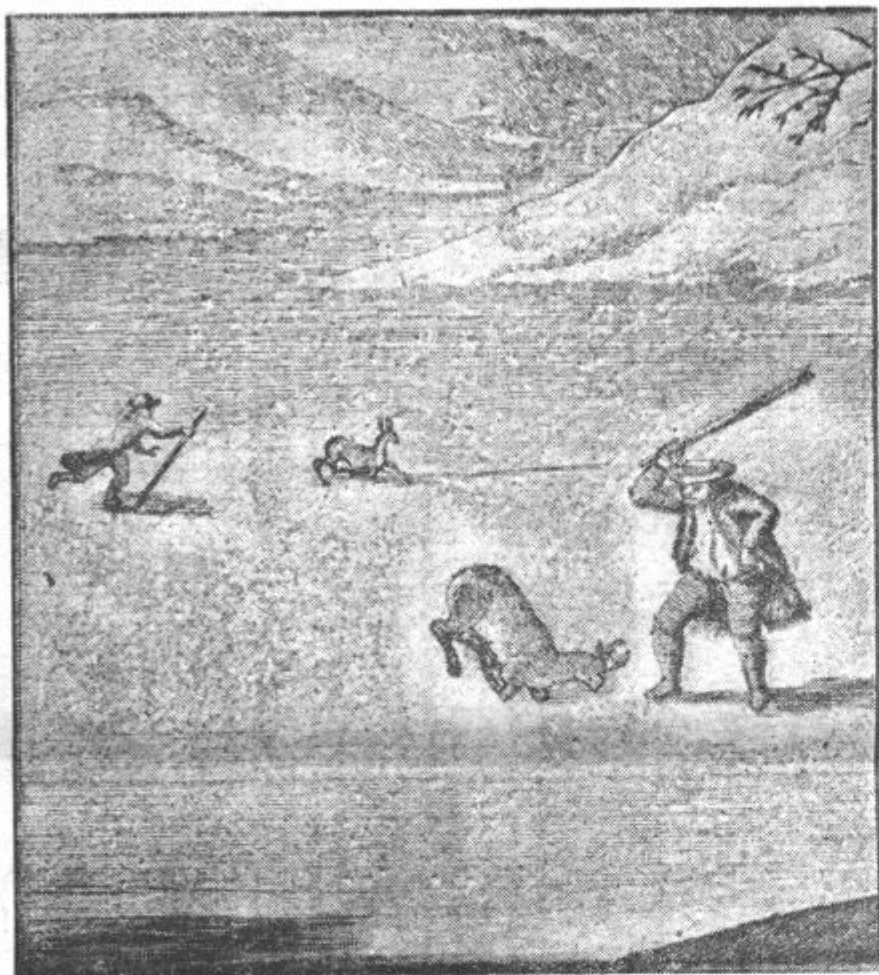
pisuje, v ozadju pa gospoda prelata in graščaka, ki se radujeta izvrstnega lova in zabitosti slovenskega sužnja.

Koliko kmetov je potem na pljučnici in jetiki pomrlo, koliko je bilo zaradi tega ribolova kmalu revnih vdov in sirot, tega pa pisec pl. Steinberg, brezsrčen plemenitaš, ni povedal.

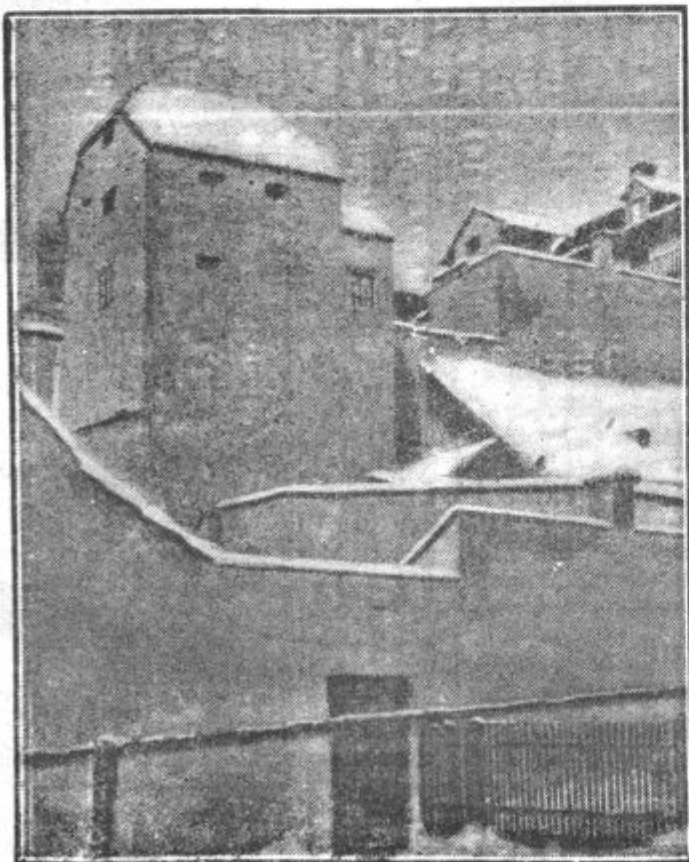
Taki časi so bili za naše brunno, ponižno ljudstvo takrat, ko sta mu vladala kloster in grad. Kdor si jih želi nazaj in kdor v ta namen podpira klerikalno stranko, je podoben neumni živini, ki tišči v goreči hlev. Pomagati mu ni mogoče. Velik del naših kmetov

pa se že zaveda, da je njegova rešitev le v naprednem taboru, kj se bori za svobodo in pravo demokracijo vseh stanov. Kadar dobe večino ti napredni slovenski volivci, nam zasije solnce miru in blagostanja.

Dokler pa se bo dajala večina naših kmetov od farovžev in samostanov voditi za nos, se našemu kmetškemu ljudstvu ne bodo olajšala bremena, nego bo padlo zopet nazaj v dobo duševne in telesne sužnjosti. Kadar postane naš kmet resnično izobražen in ponosen gospodar podedovane grude, takrat se zave, da lahko sam vodi svojo usodo, ki bo lepa in častna zanj in za naš narod.

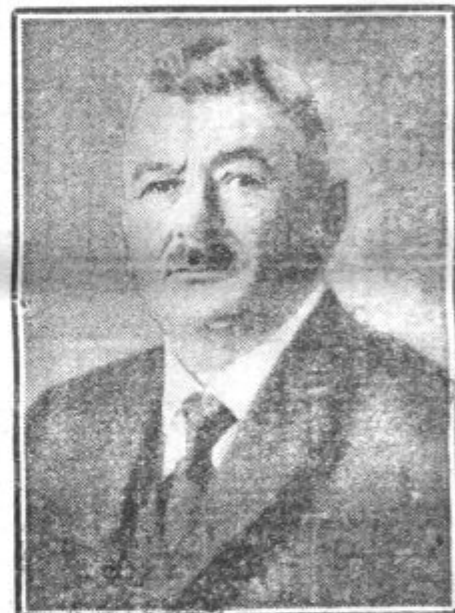
Pobljanje sni in srnjakov pozimj na ledenem Cerkniškem jezeru v 18. veku.

Mariborsko judovsko svetišče — danes stanovanjska hiša. Od 12. veka do konca 15. veka so bili judje v današnjem Mariboru bogati bančniki in trgovci, katerim je bilo zadolženo vse od deželnega glavarja, najvišjih cerkvenih knezov in samostanov, do nizkih hišnih posestnikov. V današnji Židovski ulici so imeli judje svojo sinagogo in pokopališče ter kopališče. Zaradi oderuštva so leta 1510 judje izgnali iz Maribora. Ostanek židovskega mestnega okraja so sedaj izpremenili v stanovanjske hiše. Naša slika kaže takozvani judovski stolp in bivšo sinagogo.

Matija Gubec, »Kmečki kralj« in vodja upornih kmetov, ki so se pred 352. leti borili proti zatiralcem graščakom in samostanom. Kmetje so bili premagani, vsi voditelji obešeni, a Matijo Gubca so v Zagrebu na razbeljenem prestolu kronali z razbeljeno krono.

Josip Sever, priljubljeni ljubljanski trgovec, ki je dne 13. t. m. slavil svojo 60letnico.

Fran Fresečnik, notar in župan na Vranskem, je 16. t. m. izdihnil svojo plemenito dušo.

Učitelj Prestor, vodja mladeži.

Mladinske smučarske tekme v Kranjski gori so pokazale velikansko spretnost naših 8—12letnih dečkov v smučarstvu. Naučili so se ga od vojaških smučarjev ter jih posnemali v skokih in zavojih. Posebej pa sta jih poučevala in nadzorovala tamošnja učitelja. Tekma mladeži se je vršila na razdaljo dveh kilometrov in pol, čez travnike, skozi oozd in preko 100 m visokega hriba. Prvi je došel na cilj Jože Zupan, učenec 4. razreda, drugi pa Andrej Tarman, učenec pripravljalske šole v 21:11,7 sek. Na cilj jih je prišlo 29; izstopil je le eden.

Napad na kočevski vlak. Te dni je bil izvršen med Predoljmi in Grosupljem napad na ambulančni voz kočevskega vlaka, iz katerega so bile ukradene štiri vrečice denarja v skupnem znesku 258.410 Din. Dogodek je nerazumljiv, preiskava dosedaj je brezuspešna. Naša slika kaže Kalana, ki trdi, da ga je nekdo napadel in zvezal v vlak. Poštni poduradnik Kalan se nahaja sedaj v preiskoval. zaporu.

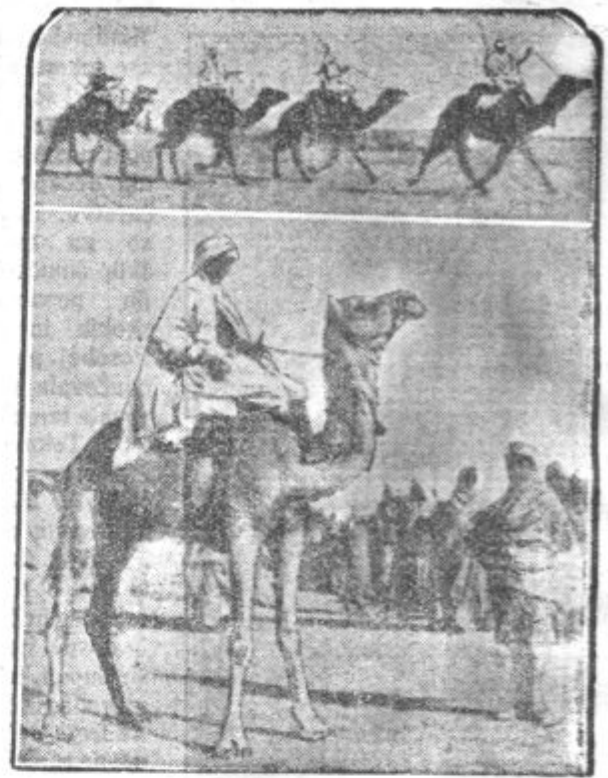
Pustne maske v Nici. Prizor karnevalkega izpredoda.

Iz predpustnih dni v Nici na Francoskem. Kako vozijo Pusta po mestu, ki je polno tujcev iz vsega sveta

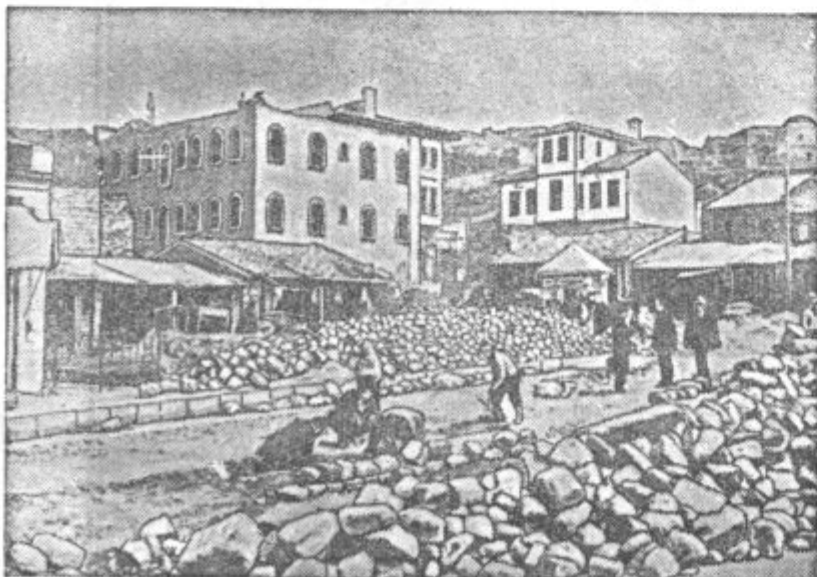
Pustne šeme v Nici, visoke 2—3 m z ogromnimi glavami, zada prava kamela. V spremstvu šem je na tisoče mas kirancev, a gledalcev seveda še desetkrat več.

Dirka s kamelami. V severno-afriški deželi Tunis, kjer vladajo Francozi, so priredili veliko dirko s kamelami, da za plemo izberejo najhitrejše in najvztrajnejše živali. Zmagovalec je v 12 min. predirkal 5 km dolgo progo.

Največje orgle na svetu, ki pojo kakor bi svirali dve vojaški godbi obenem. Stojte v eni največjih cerkev Amerike, v Novem Jorku.

Angora glavno mesto Turčije v Mali Aziji, odkar so svojo prestolico premestili iz Carigrada. Mesto se je seveda takoj po prihodu vlade in parlamenta začelo živahno razvijati.

Naš imenitni kmečkji poslanec Ivan Pucelj, ki se je vdirjal Radiču, v obleki nekdanjih biričev naznanja svojim volilcem, da se mu je posrečilo v vladi doseči novo zvišanje davkov. In Pucelj navdušeno poje: »Oj ta biriški boben, ta je nam ta vel'ki zvon!« Pucelj se pri tem lepo redi, njegov volilec pa suši.